

DIETRICH BONHOEFFER

◁ KÖZÖSSÉG BEN ▷

HARMAT – LUTHER
BUDAPEST, 2020

A mű eredeti címe: Gemeinsames Leben
© 1987 by Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh,
in der Verlagsgruppe Random House GmbH, München

Magyar kiadás – Hungarian edition:
© Harmat Kiadó, 1997, 2013
All rights reserved. Minden jog fenntartva.

A mű első magyar kiadása *Szentek közössége*
címmel jelent meg 1997-ben.
Második, javított kiadás 2013, utánnyomás 2018

Fordította: Boros Attila
Az eredetivel összevetette: Balácsi József Attila

Ahol másként nem jelöltük,
a bibliai idézeteket a revideált Károli-fordításból vettük át
(Magyar Bibliatanács, Budapest, 1987).

ISBN 978-963-288-575-9

⟨ A SZERZŐ ELŐSZAVA ⟩

Amiről e könyv szól, azt lényege szerint csakis közösségi munkával lehet előbbre vinni. Nem magánjellegű csoportok ügyéről van szó, hanem az egyház feladatáról; nem is többé-kevésbé esetleges egyedi megoldásokról, hanem az egész egyház felelőségéről. A feladatot – bár csöppet sem új keletű – érthető tartózkodással szoktuk kezelni, ám ezt idővel az együttműködésre való hajlandóságnak kell felváltania az egyházban. A újonnan támadt egyházi közösségformák sokfélesége megköveteli, hogy akik felelősséget éreznek magukban, valamennyien nyitottak legyenek az együttműködésre. Ez a mű csupán egyetlen hozzászólás az átfogó kérdéshez, de a fogalmi tisztázás és a gyakorlati megvalósítás terén talán segítséget nyújthat.

◁ K Ö Z Ö S S É G ▷

„Ó, mily szép és mily gyönyörűséges, ha a testvérek egyetértésben élnek!” (Zsolt 133,1)* Az alábbiakban az Ige fegyelme alatt élt közösségi életre nézve a Szentírásban adott útmutatásokat és szabályokat szeretnénk megvizsgálni.

A keresztény ember számára korántsem természetes dolog, hogy keresztények között élhet. Jézus Krisztus az ellenségei között élt. Tanítványai végül mind elhagyták. A kereszten végképp egyedül volt, gonosztevők között, csúfolódók gyűrűjében. Jézus Krisztus azért jött, hogy Isten ellenségeinek békét szerezzen. Követőinek sem a kolostori élet elzártágában van a helyük, hanem ellenségeik körében. Feladat, munka ott várja őket. „Isten országának az ellenségeid között a helye. Aki ezt nem szenvedheti, az nem Krisztus országára vágyik, hanem baráti körben akar üldögdélni rózsák és liliomok között, nem gonoszok, hanem kegyesek társaságában. Ó, ti istenkáromlók, ti Krisztusnak

.....

* Az idézet itt az új protestáns fordításból származik (Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1991). A továbbiakban: új ford.

árulói! Ha Krisztus is úgy tett volna, ahogy ti cselekedtek, ugyan ki juthatott volna valaha is üdvösségre?” (Luther)

„És széthintem őket a népek között, hogy a messze földeken is emlegessenek engem...” (Zak 10,9). A kereszténység Isten akarata szerint szétszóratott nép, magként elhíntve „a föld minden országában” (5Móz 28,25). Átok ez rajtuk, de ígélet is. Isten népének messze földeken, hitetlenek között kell élnie, ám Isten országának magjává lesz az egész világon.

„És egybegyűjtöm őket, mert megszabadítom őket..., hogy... visszatérjenek...” (Zak 10,8–9). Mikor fog ez valóra válni? Valóra vált Jézus Krisztusban, aki meghalt, hogy „az Istennek elszéledt gyermekeit egybegyűjtse” (Jn 11,52), s láthatóan valóra válik majd az idők végén, amikor Isten angyalai „egybegyűjtik az ő választottait a négy szelek felől, az ég egyik végétől a másik végéig” (Mt 24,31). Isten népe addig szétszóratásban marad. Csak Jézus Krisztus tartja őket össze; csak a *róla* való megemlékezésben váltak egygé hitetlenek között, messze földeken széthintve is.

A Krisztus halála és az ítélet napja közötti időszakban csak a végső dolgok kegyelmi megelőlegezéseként történhet meg, hogy keresztények már itt a földön látható közösségben élhessenek egymással. Isten kegyelméből történhet, hogy egy gyülekezet ebben a világban látható módon összegyűljön Isten Igéje és a sákramentum körül. Nem minden keresztény részesül ebben az ajándékban. A rabok, a betegek, a szétszóratásban magukra hagyottak, az evangéliumot pogány földön hirdetőik – ezek mind egyedül vannak. Ők tudják igazán, hogy a látható közösség: kegyelmi ajándék. Ők imádkoznak így a zsoltáros-

sal: „a sokasággal vonulnék, s ujjongó örömmel és hálaadással járulnék Isten házához az ünneplők tömegében” (Zsolt 42,5 – D. B. német szövege szerint). Mégis egyedül maradnak, messze földeken Isten akaratából széthintett magként. De ami nem jut nekik osztályrészül az érzékelhető valóságban, annál mélyebben élük át hit által. Így ünnepli János, az Úr száműzött tanítványa Patmosz szigetének magányában a mennyei istentiszteletet az Úr gyülekezeteivel együtt „lélekben... az Úrnak napján” (Jel 1,10). Látja a hét gyertyatartót (ezek a gyülekezetek), a hét csillagot (ezek a gyülekezetek angyalai), s középütt, mindenek fölött: az Emberfiát, Jézus Krisztust, a feltámadás dicsőségében. Ő erősíti és vigasztalja meg Jánost Igéje által. Ez az a mennyei közösség, melyben Ura feltámadásának napján a száműzött részt vesz.

Más keresztények testi jelenléte kimeríthetetlen öröm- és erőforrás a hívőnek. Életének utolsó napjaiban Pál apostol nagy vágyakozással hívja magához a fogságba Timóteust, igaz fiát a hitben (1Tim 1,2), hogy viszontlássá és magánál tartsa. Nem felejtette el, hogy legutóbbi találkozásukkor Timóteus könnyek között búcsúzott el tőle (2Tim 1,4). Pál a thesszalonikabeli gyülekezetnek írja: „éjjel-nappal nagy buzgón esedezünk, hogy megláthassuk a ti orcákat” (1Thessz 3,10). Az idős János is tudja, hogy az övéi miatt érzett öröme csak akkor lesz teljes, ha meglátogatja őket, és szemtől szemben beszélhet velük, nem pedig csak „papirossal és tintával” (2Jn 12). Nem szégyen, nem a testhez való ragaszkodás, ha a hívő más keresztények látására vágyik. Isten testet adott az embernek, Isten Fia testben jelent meg érettünk a földön, testben támadt föl, testben vesszük az Úr Krisztust az úrvacsora szentségében, s a holtak föltámadásával

Isten lelki-testi teremtményeinek tökéletes közössége fog megvalósulni. Testvérének testi jelenléte miatt ezért dicséri a hívő a Teremtőt, a Megbocsátót és a Megváltót, az Atya, Fiú, Szentlélek Istent. A rab, a beteg, a szétszóratásban elhagyatottan élő a Szentháromság Isten jelenlétének kegyelemből adatott megfogható jelét ismeri föl a keresztény testvér jelenlétében. Az elhagyatottságban a látogató és a meglátogatott egyaránt a testileg jelen lévő Krisztusra ismer a másokban; úgy találkoznak, s úgy fogadják egymást, miként az Úrral találkozik az ember: isteni félelemmel, alázattal és örömmel. Az áldást az Úr Jézus Krisztus áldásaként veszik egymástól. S ha egyetlen testvéri találkozásban ennyi üdv rejlik, milyen kimeríthetetlen gazdagság tárul föl azok előtt, akiket Isten arra méltat, hogy más keresztényekkel mindennapos életközösségben éljenek! Igaz, hogy amit Isten kimondhatatlan kegyelmeként becsül az elhagyatott, azt a mindennap megajándékozottak könnyen semmibe veszik és megtapodják. Könnyen elfelejtjük, hogy a keresztény testvérek közösségét Isten kegyelmi ajándékként adja az ő gazdagságából, de bármikor meg is vonhatja tőlünk; lehet, hogy kis idő választ el a legmélyebb elhagyatottságtól. Ezért ha a mai napig közösségben élhattünk más keresztényekkel, áldjuk Istent szívünk mélyéből, adjunk hálát térden állva, s ne feledjük: kegyelem, csakis kegyelem, ha még ma is keresztény testvéreink társaságában élhetünk.

Isten kinek-kinek más-más mértékben adományozza a látható közösség ajándékát. A szétszóratásban vigasztalást jelent egy keresztény testvér rövid látogatása, a közös ima, a testvéri áldás, sőt, egy keresztény kéz írta levél is. Pál apostol is e közös-

ség jeleként írta saját kezével az üdvözlést levelei végére. Mások az istentisztelet vasárnaponkénti közösségét kapják ajándékba. Megint mások családjuk közösségében élhetnek keresztény életet. Fiatal teológusok lelkésszé avatásuk előtt részesülnek bizonyos ideig a testvéreikkel élt közösségi élet ajándékában. Napjainkban a gyülekezet komoly tagjai kezdenek vágyat érezni arra, hogy szabadságuk egy részét más keresztényekkel együtt az Ige közösségében töltsék. A közösségi életet a mai keresztények ismét annak a rendkívüli kegyelmi ajándéknak tekintik, ami valósággal is: a keresztény életben váratlanul nyíló „rózsák és liliomok” ajándékának (Luther).

A keresztény közösség olyan közösség, amely Jézus Krisztus által és Jézus Krisztusban áll fenn. Se több, se kevesebb nem lehet ennél. A keresztény közösség – a röpke, egyszeri találkozástól a sokéves, mindennapos együttlétig – csak ebben áll. Csakis Krisztus által, csakis Krisztusban tartozunk egymáshoz.

Mit jelent ez? *Először* is azt, hogy Jézus Krisztus akaratából van szükségünk egymásra. *Másodszor* azt, hogy csakis Jézus Krisztus által találunk egymásra. *Harmadszor* pedig azt, hogy Jézus Krisztusban Isten öröktől fogva kiválasztott, a múlt időben elfogadott, és mindörökre egyesített minket.

Először: keresztény az az ember, aki üdvösségét, szabadságát, igazságát immár nem önnönmagában, hanem egyedül Jézus Krisztusban keresi. Tudja, hogy Isten Igéje Jézus Krisztusban vétkessé nyilvánítja őt akkor is, ha egyáltalán nem érzi vétkesnek magát; s Isten Igéje Jézus Krisztusban szabaddá és igazzá nyilvánítja őt akkor is, ha egyáltalán nem érzi igaznak magát. A keresztény ember nem a maga törvénye szerint

él. Nem az önvád mardossa, s nem az önigazolás élteti – Isten vádolja, s csak Istentől kaphat felmentést. Egészen az Igéből él, melyet Isten mond ki fölötte; hittel aláveti magát Isten ítéletének, akár vétkessé, akár igazzá nyilvánítja őt. Nincs kezében sem élete, sem halála; csak az Igében lel rá mindkettőre, az Igében, amely kívülről szól hozzá, Isten szavában. A reformátorok ezt úgy mondták: igazságunk „idegen igazság”, nem belőlünk fakad, úgy kapjuk kívülről (extra nos). S ez azt jelenti: ha keresztény vagyok, akkor rá vagyok utalva az Isten hozzám szóló Igéjére. Figyelmem kifelé, Isten Igéjére irányul, csakis hozzá igazodik. A keresztény ember mindenestül a Jézus Krisztusban kinyilatkoztatott Ige igazságából él. Ha megkérdezik: hol a te üdvösséged, boldogságod, igazságod? – akkor semmiképp sem önmagára mutat, hanem Isten Igéjére Jézus Krisztusban: ez ítéli meg neki az üdvösséget, a boldogságot, az igazságot. A keresztény ember éberén figyel, hogy ezt az Igét meghallja. A megváltó Igére vágyakozik szüntelen, hiszen nap mint nap éhezi és szomjúhozza az igazságot. Az Ige pedig csakis kívülről szólhat hozzá. Önmagában a keresztény ember szegény és halott. A segítségnek kívülről kell jönnie; meg is jött, s jön nap mint nap, újra meg újra Jézus Krisztus megváltást, igazságot, ártatlanságot és boldogságot ajándékozó Igéjében. Ám Isten emberi ajkakra helyezte Igéjét, hogy emberek szólják tovább az emberek között. Akit szíven talál, hírül adja a másiknak. Istennek úgy tetszett, hogy élő Igéjét testvérünk bizonyágtételéből, emberek ajkáról halljuk. Ezért van szüksége egyik kereszténynek a másikra, akitől Isten szavát hallja, szüksége van rá újra meg újra, valahányszor elbizonytalanodik és elcsügged – hiszen merő ön-

ámítás volna, ha a maga erejéből akarna önmagán segíteni. Rá van utalva testvérére, az üdvözítő isteni Ige hordozójára és hirdetőjére. De csakis Jézus Krisztus kedvéért van ráutalva. Krisztus a szívemben gyöngébb, mint Krisztus a testvérem szavában; az bizonytalan, ez bizonyos. Ám ebből már együttlétünk célja is kiviláglik: az üdvüzenet hordozóiként találkozunk egymással. Isten e feladattal hoz minket össze, s ajándékoz meg a közösséggel. Együttlétüknek csak Jézus Krisztus által és az „idegen igazság” által van alapja. Bízvást mondhatjuk tehát, hogy a keresztyének közössége a csakis kegyelemből való megigazulás bibliai és reformátori üzenetéből fakad, vágyunk a közösségre csakis ebben van megalapozva.

Másodszor: csak Jézus Krisztus által találunk egymásra. Az emberek viszályban élnek. „Ő a mi békességünk” (Ef 2,14), mondja Pál apostol Jézus Krisztusról, akiben egygé vált ama régi, szétszakadt emberiség. Krisztus nélkül nincs békesség – sem Isten és ember, sem ember és ember között. Krisztus lett a közvetítő, aki békességet szerzett Istennel és az emberek között. Krisztus nélkül nem ismerném Istent, nem tudnám őt segítségül hívni, nem juthatnék el hozzá. Ám Krisztus nélkül testvéremet sem ismerném, s őhöz sem juthatnék el. Tulajdon énem zárja el az utat. Krisztus viszont szabaddá tette utamat Istenhez és testvéremhez. Akik követői vagyunk, immár békességben élhetünk egymással, szerethetjük és szolgálhatjuk egymást, egygé válhatunk. Ám mindez továbbra is csak Jézus Krisztus által lehetséges a számunkra. Csak Jézus Krisztusban vagyunk egyek, csak általa vagyunk összekötve egymással. Mindörökre ő az egyetlen közbenjáró.